IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 25 ta' Ġunju, 2020

Appell numru 300 tal-2019

Il-Pulizija
vs.
Emanuele MALLIA

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar l-1 ta' Novembru 2019 fil-konfront ta' Emanuele Mallia, karta tal-identità bin-numru 665952 M li ġie mixli:

> F'dawn il-gżejjer nhar 1 ta' Mejju, 2019, kif ukoll fil-ġranet ta' qabel ġewwa l-Mosta:
>
> Talli bla ħsien li jisraq jew jagħmel ħsara kontra l-Liġi, iżda biss biex jeżerċita jedd li ppretenda li għandu, ġiegħel, bl-awtorita' tiegħu nnifsu, lil xi ħadd iħallas dejn, jew jesegwixxi obbligazzjoni, tkun li tkun, jew fixkel lil xi ħadd fil-permess ta' ħwejjġu, jew ħatt bini, jew kiser il-mixi tal-

ilma jew ħa ilma għalih, jew b'xi mod ieħor, kontra l-liġi, indaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor billi għalaq ventilatur li jagħti għall-garage t'Azzopardi.

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, wara li rat l-imputazzjoni miġjuba kontra l-appellant, sabet lill-imputat ħati tal-akkuża miġjuba fil-konfront tiegħu u kkundannatu għal erba' mitt euro (€400) multa; u ai termini tal-Artikolu 85(2) tal-Kodiċi Kriminali moqri flimkien mal-Artikolu 377 (5) tal-Kodiċi Kriminali ordnat lill-imputat sabiex fi żmien 48 siegħa jerġa' jiftaħ il-bokka in kwistjoni b'mod li l-kwerelant jitqiegħed għal kollox fl-istat ta' qabel u b'applikazzjoni tal-artikolu 533 tal-Kapitolu IX tal-Liġijiet ta' Malta ordnat lill-imputat iħallas lir-Reġistratur is-somma ta' ħames mija disgħa u erbgħin euro tmienja u tmenin ċenteżmu (€549.88), rappreżentanti spejjeż inkorsi in konnessjoni mall-ħatra tal-esperti.

3. Illi Emanuele Mallia appella minn din is-sentenza fejn talab lil din il-Qorti jogħġobha tħassar dik il-parti tas-sentenza fejn sabet lill-appellant ħati tal-akkuża miġjuba kontra tiegħu u konsegwentement tilliberah minn kull imputazzjoni u piena. Dan wara li saħaq is-segwenti: -

1. Illi f'din il-proċedura l-Ewwel Onorabbli Qorti ħatret Perti Tekniku sabiex jirrelata fuq dan l-inċident:

2. Illi l-konklużjoni tal-istess Perit hija żbaljata in kwantu tinsab ibbażata fuq il-premessa li l-bokka in kwistjoni tikkonsisti f'rewwieħa.

3. Illi kif ġia ngħad aktar il-quddiem illi b'hekk imsejħa bokka ma kienet xejn ħliet spazju temporanju fil-ħxuna tal-bricks ħalli jgħadu l-conduit tad-dawl u qatt ma kienet intiża bħala ventilatur tal-arja għal garage sottostanti. Difatti kemm mix-xhieda tal-istess appallent u kif ukoll mill-pjanti tal-permess u dokumenti esebiti minnu għandu jirriżulta li ma kellu jkun hemm ebda apertura fil-ħajt jew fir-rampa biex iservi bħala ventilatur. Difatti għad irid jittella ħajt ġdid tul l-appoġġ kollu fejn hemm ir-rampa u dana l-għaliex il-binja għadha ma tlestietx u għahda tinsab fi stadju ta' kostruzzjoni. Anke fil-kuntratt tal-akkwist tal-kwerelant ma hemm indikat xi ventilatur tal-arja.

4. Illi jingħad li din l-imsemmija bokka b'ebda momd ma tista' titqies bħala rewwieħa. Skond ġurisprudenza kostanti, d-definizzjoni ta' rewwieħa hija tradizzjonalment definita bħal apertura żgħira (ferm iżgħar minn tieqa) f'ħajt estern ta' kamra (ġeneralment fl-għelieqi bħal bhejjem) biex isservi bħala ventilatur tal-arja.

5. Illi f'dan il-każ din il-bokka li kif ġia ntqal hawn fuq il tħalliet miftuħa temporanjament mill-bennej tinsab fil-ħxuna ta' brick fuq rampa li għad irid jinbena ħajt fuqha stante li l-binja tinsab fi stadju ta' kostruzzjoni. Illi għalhekk bl-ebda ħjiel ta' immaġinazzjoni ma jista' wieħed jiddeskrivija bħala bokka tal-arja għal garage sottostanti;

6. Fl-kawża Micallef vs Muscat deċiża mill-Prim Awla f'Ġunju tas-sena 1950 ingħad li rewwieħa qatt ma tistaż tikkostitwixxi servitu u kwindu din tista tingħalaq liberament mill-ġarr fil-mument meta jkun irid itella l-ħajt divorzju;

7. Illi in bista tal-premess, anke jekk għas-saħħa tal-argument biss u mingħajr preġudizzju għal premess anke fil-każ li tali blokka setgħet titqies bħala rewwieħa, l-appellant kien intitolat legalment li jagħlaq l-istess mingħajr ebda sitwazzjoni ġuridika.

8. Illi ghalhekk fi kwalunkwe kaz, tenut kont li l-konkluzjoni peritali tinsab imsejsa interament fuq presunzjoni ta' rewwieha us tante li din il-bokka qatt ma tista titqies bhala rewwieha, tali konkluzjoni peritali hija zbaljata u kwindi fuq dan l-aggravju biss, l-appellant ghandu jigi liberat.

9. Fil-kunsiderazzjonijiet maghmula mill-Ewwel Qorti qabel ma ghaddiet ghas-sentenza Taghha, Hija tghid li tlieta minn erba element necessarji ghar-reat ta ragion fattasi ai termini tal-artikolu 85 tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta gew soddisfatti.

10.Illi fl-ahhar nett l-appellant qieghed joggezzjoni wkoll mill-fatt li huwa gie kkundannat ihallas l-ispejjes konnessi mal-hatra tal-esperti u dana qed jinghad ghas-semplici raguni li fl-att tal-akkuza migjuba kontra tieghu, l-

Ewwel Onorabbli Qorti ma kinietx giet mitluba sabiex okkorrendo, sejba ta' htija, tikkundannah ukoll ghal tali spejjes.

4. L-appellant jagħti wkoll ir-raġunijiet legali għaliex ma jaqbilx ma dawn l-osservazzjonijiet:

(i) Il-kwerelant qatt ma ingħata dritt għal tali bokka fil-kuntratt tiegħu u b'hekk ma jistax jippretendi li jgawdi minn dan id-dritt. Mill-pjanti u l-permessi tal-bini ma jirriżultawx drittijiet ta' arja mir-rampa sovrastanti – anzi l-pjanti juru għeluq sħiħ tul ir-rampa permezz ta' ħajt li ried jittella'. Jgħid ukoll li kien il-kwerelant li fetaħ din il-bokka ġewwa l-ħxuna tal-briks meta din kienet magħluqa bil-materjal. L-appellant irreaġixxa għal din l-azzjoni tal-ftugħ mill-kwerelant u reġa għalaq il-bokka li kienet ġiet miftuħa mill-kwerelant stess. B'hekk ma kienx hemm atti estern li bih il-kwerelant ġie spoljat minn jedd li kien igawdi.

(ii) L-appellant irreintegra s-sitwazzjoni għall-istatus quo ante u ċjoe li reġgħa ġab il-bokka magħluqa kif kienet qabel mal-kwerelant fetaħha. B'hekk l-appellant ma kienx qiegħed jagħmel att bi kredenza t'eżerċizzju ta' dritt.

(iii) Il-koxjenza li aġixxa privatament minflok tramite l-awtorita pubblika wkoll ma kienetx ravviżata in kwantu hu ssokta fil-proċess ta' kostruzzjoni tal-bini li kien għadu għaddej. Il-bokka qatt ma kien messha infetħet mill-kwerelant fl-ewwel lok u dan stante li dan il-ventilatur qatt ma kien maħsub la fil-pjanti approvati u l-anqas fil-kuntratt tal-akkwist.

Ikkunsidrat :-

5. Illi nhar it-2 ta' Mejju 2019 il-kwerelant Roger Azzopardi irraporta l-Għassa tal-Pulizija tal-Mosta fejn stqarr li fil-jum preċedenti u ċioe fil-1 ta' Mejju 2019, għall-ħabta tal-10:30am, hu mar jiftaħ il-vetilatur li kien ingħalaq minn Rita u Emanuel Mallia madwar sitt xhur qabel, liema ventilatur kien jinstab fil-propjeta' ossija garaxx tiegħu. Hu saħaq li kien xtara garaxx li jagħmel parti minn blokka bl-indirizz 55, Triq il-Mitħna l-Qadima, Mosta u li huwa aċċessibbli minn Triq Grognet. In oltre, meta reġa' rritorna fil-garaxx għall-ħabta tal-16:30 fl-istess jum, hu nnota li l-ventilatur kien reġa' ingħalaq bis-*cement*, x'aktarx mill-istess persuni.

6. Azzopardi żied illi minn mindu kienu għalqulu l-ventilatur, kien qed ikollu problemi ta' moffa. Sussegwentement intbagħtet kwerela uffiċjali mill-avukat t'Azzopardi sabiex jinħarġu l-akkużi relattivi, filwaqt illi l-kwerelati ġew infurmati illi kienu ser jittieħdu proċeduri kontra tagħhom.

7. Matul is-smiegħ tal-provi rriżulta illi l-appellant effettivament ikkonċeda illi hu kien għalaq din il-bokka iżda saħaq illi dik kienet intenzjonata sabiex jitgħaddew *wires* tad-dawl fis-sit ta' kostruzzjoni li kien għadu qed jinbena u ma kienx ventilatur jew rewwieħa ta' xorta jew oħra. Minkejja dan il-Qorti tal-Maġistrati

pproċediet sabiex issib ħtija fil-konfront tal-appellant Emanuel Mallia.

Ikkunsidrat :-

8. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:-

---

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u r-***Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina*** 24 ta' April 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan*** et, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa*** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il- verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

9. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta’ din il-Qorti jibqa’ dak ta’ reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta’ ritrattazzjoni, u ma terġax tisma’ l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

10. Din il-Qorti, b’hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta’ reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta’ dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista’ tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

11. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

12. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib***, 15 ta' Jannar 2009; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili***, 19 ta' Gunju 2008; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter***, 14 ta' Diċembru 2004; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina***, 24 ta' April 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak***, 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***, 5 ta' Lulju 2002; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas***

13. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-*Law of Evidence*.

14. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

15. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu,

sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Diċembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et***, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

16. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Thorne,***[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

17. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bonavia*** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; ***Il-Pulizija vs Antoine Cutajar*** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; ***Il-Pulizija vs Carmel Spiteri*** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

18. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

19. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

20.Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, *sure* fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni *lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni.* Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

21.Fil-każ Ingliż ***Majid,***[7] Lord Moses stqarr hekk :

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

22.Inoltre, fil-ktieb tagħhom ***The Modern Law on Evidence,*** Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti : -

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

23.Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **<u>tas-sikurezza</u>**. Hekk per eżempju fl-appell

---

[6] ***R v Majid***, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Peralta*** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

24. U huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

25. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-*best evidence rule*, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.
>
> Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

26. In oltre u aktar reċentement fis-sentenza ***Il-Pulizija vs Cyrus Engerer,*** il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi :

> Biex wiehed jistabilixxi jekk l-provi cirkostanzjali huma univoci wiehed irid jara l-assjem ta' dawn ic-cirkostanzi migjuba bhala prova u li dan il-konvinciment morali huwa wiehed ibbazat sal-grad rikjest tal-prosekuzzjoni tac-certezza morali (u mhux dik assoluta) jew il-prova lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni. In oltre il-konkluzjoni biex tkun univoka mhux necessarjament trid tkun l-uniku xenarju li jista jintlahaq izda trid tkun l-unika wahda li tista twassal ghal htija b'mod ragonevoli kontra dak li jkun. Fi kliem iehor jekk jinholoq dubbju dwar l-univocita tal-provi cirkostanzjali liema xenarju alternattiv ma jkunx wiehed ragonevoli, dan ma jistax iwassal sabiex il-Qorti tillibera a bazi tan-nuqqas ta' univocita.[10]

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.
[10] Deċiża nhar it-8 ta' Mejju 2014 mill-Imħallef Michael Mallia.

27. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

28. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess,[11] xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx

---

[11] Bħal f'dan il-każ fejn il-Qorti tal-Maġistrati, fid-dawl tal-fatt li dan kien każ li kien fih element tekniku relatat mal-bini ta' proprjeta magħqud m'elementi ta' liġi ċivili relattivi għad-drittijiet ta' proprjeta ħatret perizja kondotta mill-Perit Dr. Robert Musumeci fejn ingħata s-setgħa li jisma' lix-xiehda bil-ġurament u jagħmel aċċess fil-fond in kwistjoni. Inoltre, skont l-artikolu 650 tal-Kodiċi Kriminali : -

> (5) Il-qorti, kull meta jkun hemm bżonn, tagħti lill-periti d-direzzjonijiet meħtieġa u ż-żmien li fih għandhom jagħmlu r-rapport tagħhom. Il-Qorti tal-Maġistrati, sew bħala qorti ta' ġudikatura kriminali sew bħala qorti istruttorja, tista' wkoll tagħti s-setgħa lill-periti, jekk ikunu ġew nominati aktar minn perit wieħed, li jirċievu dokumenti u li jisimgħu xhieda taħt ġurament quddiem l-imputat u f'kull każ bħal dan, il-qorti ma għandhiex titlob aktar provi dwar id-dokumenti hekk prodotti jew terġa' teżamina x-xhieda hekk mismugħa, sakemm il-qorti ma tqisx li dan ikun meħtieġ jew sakemm l-imputat ma jagħmilx talba li jsir dan. Meta jkunu ġew nominati aktar minn perit wieħed, il-qorti għand ha tindika liema perit ikollu s-setgħa li jagħti l-ġurament.
> (6) Id-deċiżjoni tal-qorti li taħtar periti għandha titniżżel bil-miktub u għandha tiġi notifikata lill-esperti hekk maħtura.

Inoltre l-artikolu 653(3)(4) tal-Kodiċi Kriminali jżid is-segwenti : -

> (3) Jekk matul ix-xogħol tagħhom, il-periti jkunu ħadu informazzjonijiet mingħand persuni oħra fuq ċirkostanzi ta' fatt, dawn il-persuni għandhom jissemmew fir-rapport, u għandhom jiġu mismugħin fil-qorti bħal kull xhud ieħor:
> Iżda d-dispożizzjoni ta' hawn fuq ta' dan is-subartikolu ma għandhiex tapplika dwar kull persuna li l-periti jkunu semgħu bil-ġurament skont l-artikolu 650(5), iżda, bla ħsara tas-smigħ mill-ġdid ta' dik il-persuna mill-qorti kif provdut fl-imsemmi subartikolu.
> (4) Fil-każijiet ta' kompetenza tal-Qorti tal-Maġistrati, dawn il-persuni jistgħu jiġu mismugħin b'ġurament mill-qorti, ukoll matul ix-xogħol tal-periti.

legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża ***Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino*** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti : -

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (*demeanour*) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

Ikkunsidrat:

29. Ir-reat ta' ragion fattasi huwa regolat mill-artikolu 85 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta u jaqra kif ġej:

> Kull min bla ħsieb li jisraq, jew li jagħmel ħsara kontra l-liġi, iżda biss biex jeżerċita dritt li jippretendi li għandu, iġiegħel, bl-awtorita' tiegħu innifsu, lil xi ħadd iħallas dejn, jew jeżegwixxi obbligazzjoni tkun xi tkun, jew ifixkel lil xi ħadd fil-pussess ta' ħwejjġu, jew iħott bini, jew jikser il-mixi tal-ilma jew jieħu l-ilma għaliħ, jew b'xi mod ieħor, kontra l-liġi, jindaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor, jeħel meta jinstab ħati, il-piena ta' priġunerija minn xahar sa tlett xhur:...'

30. Is-sors legali li fuqu dan ir-reat huwa msejjes huwa l-Artikolu 168 tal-***Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie***. Dan l-Artikolu fil-fatt kien jippreskrivi r-reat bħala ***vie di fatto*** u jsegwi :-

12

[12] Napoli, Presso Angelo Trapani, 1819, fol 73 : *De' reati contra l'amministr. pubblica*, Sezione III, *Dell'uso privato de' mezzi della pubblica' autorita'*.

> Chiunque senza oggetto di furto o di recar danno per ingiuria, ma solamente per l'esercizio di un preteso diritto, obblighi altri al pagamento di un debito, o alla soddisfazione di un'obbligazione qualunque, o disturbi un'altrui possesso, demolisca fabbricati, devii acque e simili, e' punito col primo al secondo grado di prigionia, salve le pene maggiori nel case di un reato per se stesso maggiore.

31. Huwa ċar li l-Artikolu 85 tal-Kodiċi Kriminali huwa pratikament identiku għal dak li kien viġenti fil-***Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie.*** Dan ifisser li għall-fini tal-interpretazzjoni ta' dan ir-reat, din il-Qorti tista' tagħmel riferenza għal ġurisprudenza mhux biss Maltija iżda anke dik li tolqot dan l-artikolu fid-defunt Kodiċi tar-Renju taż-Żewġ Sqallijiet u Kodiċi esteri oħra li kienu konsoni ma' dan it-test tal-Liġi Borbonika.

32. Illi fil-kawża ***Il-Pulizija versus Eileen Said*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-19 ta' Ġunju 2002 mill-Imħallef Joseph Galea Debono intqal:-

> Illi l-appellanti instabet ħatja tar-reat ta' "ragion fattasi" jew dak li jissejjah "the exercise of a pretended right". Illi din l-azzjoni bazata fuq l-Artikolu 85 tal-Kap.9 tal-Ligijiet ta' Malta hija speci ta' zona grigja bejn il-kamp civili u dak kriminali, tant li Sir Andrew Jameson meta kien qed jigi abbozzat il-Kodici Penali Malti kien osserva fir-Rapport tieghu fir-rigward li :- "It is doubtful whether acts of this kind would not be better left to the operation of the ordinary civil remedies by way of interdict of or claim for damages....." (Ara Prof. Sir Anthony Mamo - Notes on Criminal Law" (Parti Speċjali) Vol. II).

33. Minn qari tal-każijiet li jittrattaw dan is-suġġett il-Qorti tara li l-Qrati Maltin ħadnu l-interpretazzjoni ta' dan l-Artikolu **<u>kemm</u>** b'mod konsoni ma dak mistqarr mill-Awturi dwar il-Kodiċi Borboniku, **<u>kif ukoll</u>** interpretaw dan l-Artikolu fl-ambitu aktar wiesa' tal-insenjament tal-Carrara, li kien qiegħed jikkummenta fuq

il-Kodiċi Penali tar-Renju tal-Italja (jew il-Kodiċi Zanardelli). Dan jirriżulta li seħħ minħabba li għalkemm f'dawn il-Liġijiet ma hemmx l-identiċita tal-lokuzzjoni tar-reat, baqgħet somiljanza wisq kbira bejniethom fir-rigward tal-elementi prinċipali tar-reat de quo.

34. It-test tal-Kodiċi Zanardelli relattiv għar-reat ta' ***ragion fattasi*** jaqra:-

> 286. Chiunque con violenze verso le persone, ed al solo oggetto di esercitare un preteso diritto, taluno a pagare un debito, o ad eseguire un' obbligazione qualunque, o, turba l'altrui possesso, demolisce fabbricati, devia abbatte alberi, siepi vive o ripari stabili sarà, punito :
>
> 1. Colla relegazione estensibile ad anni dieci, se, la violenza sarà, stata fàtta con armi ed'accompagnata da percossa o ferita;
>
> 2. Col carcere non minore di tre mesi, se si sarà fatto uso d'armi, ma senza percosse nè ferite ovvero se siano intervenute percosse o ferite, ma senz'armi;
>
> 3. Col carcere estensibile a tré mesi, se 'la violenza sarà seguita senza percossa o ferita e senza armi.
>
> Alla pena del carcere sarà aggiunta una multa estensibile sino al doppio del danno recato.
>
> Sono salve in tutti i casi le maggiori' pene pei reati per se stessi più gravi.
>
> 287. Se la demolizione di fabbricati, o la deviazione d'acque, o l'abbattimento di alberi, siepi vive o ripari stabili, fu bensì commessa allo scopo di esercitare un preteso diritto, ma non v'ebbe violenza verso le persone, il colpevole sarà punito con una multa non maggiore del doppio del danno recato.

35. Dan ir-reat isib postu taħt il-*Capo 3* li jitratta r-reati li jikkostitwixxu disubbidjenza u nuqqasijiet oħra versu l-awtorita' pubblika. Il-Carrara jfisser dan ir-reat b'dan il-mod :

> La ragion fattasi (1) e' il delitto di chiunque – credendo di avere un diritto sopra altro individuo lo esercita malgrado la opposizione vera o presunta di questo, pel fine di sostituire la sua forza privata all'autorita' pubblica, senza per altro eccedere in violazioni speciali di altri diritti.[13]

36. Din id-definizjoni tirrifletti wkoll l-elementi tar-reat, li skont l-istess Carrara huma :

> 1.o Un *atto esterno* che spogli altri di un *bene che gode*, e sia eseguito contro la opposizione o espressa o presunta di questo – 2.o *Credenza* di far quest'atto in esercizio di un diritto – 3.o *Coscienza* di fare di privato braccio quello che dovrebbe farsi per autorita' di magistrati – 4.o *Mancanza di titolo piu' grave*.[14]

37. Għalkemm ir-reat fil-Kodiċi Zanardelli mhux identiku għal dak misjub fil-Kodiċi Kriminali Malti u dak tar-Regno delle Due Sicilie, b'mod partikolari in kwantu jisħaq fuq element ieħor, ossija tal-vjolenza kontra persuna, l-elementi l-oħra, dak formali *in primis* jibqa' l-istess. Fil-kuntest legali Malti u dak Borboniku mhux meħtieġ li l-azzjoni tkun eżegwita bil-mezz tal-vjolenza. Iżda l-qofol tal-istess reat, kemm taħt il-Kodiċi Zanardelli kemm taħt dak Borboniku, jibqa' ppernjat fuq l-elementi li, fil-kuntest legali Malti, ġew elaborati mill-Qrati Maltin kemm f'sentenzi bħal dik mogħtija mill-Imħallef William Harding fil-każ ***Il-Pulizija vs. Giuseppe Bonavia et*** (App.Krim. 14.10.1944 , Vol.XXXII - IV , p.768) kif ukoll f'sentenzi aktar reċenti bħal dik mogħtija mill-Imħallef Lawrence

---

[13] ***Esposizioni dei Delitti in specie – parte speciale del Programma del corso di diritto criminale***, Volum 5, Lucca, 1868, paġna 486, paragrafu 2849.
[14] Ibid. Paġna 487, paragrafu 2850.

Quintano fil-kawża ***Il-Pulizija vs Anthony Zahra***, nhar l-20 ta' Ġunju 2014 li jirriflettu dawn l-elementi skont il-Carrara in kwantu ġew ritenuti li jinkludu :-

a) att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi, u li jkun sar bid-dissens espliċitu jew impliċitu ta' dik il-persuna;
b) l-imputat irid jemmen li qed jaġixxi bi dritt;
c) ix-xjenza tal-imputat li qed jieħu b'idejh dak li suppost jieħu tramite l-proċess legali;
d) li l-att ma jinkwadrax ruħu f'reat aktar gravi;

38.Għalkemm din l-esposizzjoni tal-elementi tar-reat ta' ragion fattasi tirrispekja dak mistqarr mill-Carrara fuq il-Kodiċi Penali Taljan kif muri aktar il-fuq, il-Qrati Maltin abbraċċjaw ukoll l-interpretazzjoni t'awturi oħra, b'mod speċifiku dawk li jikkummentaw fuq ir-reat ta' ragion fattasi li kien misjub taħt il-Kodiċi Borboniku. Il-Qrati Maltin komplew jelaboraw kif il-fatti speċifiċi fil-każ speċifiċi għandhom jiġu interpretati sabiex ir-reat ta' ragion fattasi jkun jista' jiġi meqjus integrat.

39.Sabiex jiġi integrat ir-reat ta' ragion fattasi mhux biżżejjed li persuna tiġi turbata fil-pussess ta' fond jew jedd - ikun xi jkun dak il-pussess jew jedd – dment li jiġi pruvat li jkun hemm dak il-pussess jew jedd jew xi forma tiegħu. F'Malta, anke detenzjoni minn konjuġi ta' dar fuq mera tolleranza u li ġiet disturbata bl-azzjoni ta' bdil ta' serratura tal-bieb ta' barra dakinhar ta' meta l-Qorti iddekretat l-annullament taż-żwieġ bejn il-konjuġi, ġiet ritenuta li tintegra r-reat ta' ragion fattasi u dan peress li kien hemm l-i*status quo* li ġie abbużivament u arbitrarjament mibdul bl-azzjoni unilaterali tas-

suġġett attiv minflok ma rrikorra għall-awtorizzazzjoni ġudizzjarja.[15]

40.I s-suġġett attiv ġie li *si e' fatto arbitariamente ragione* u mhux sempliċiment *si e' fatto ragione da se'*. Skont is-sentenza tal-Cassazione Penale, Sez. VI, sent. 11118 tat-22/11/1985 *Mioli* ġie deċiż li r-reat ta' ragion fattasi mhux intiż li jikkastiga *chi si fa ragione da se' ma chi si fa* ***arbitrariamente*** *ragione*[16] b'mod li jitturba l-i*status quo* prevalenti fil-mument meta jsir l-att kriminali.

41.Skont il-**Carmignani**, li jikkummenta fuq il-Liġi fit-Toskana qabel l-unifikazzjoni tal-Italja, it-turbattiva tal-pussess ma tridx tkun waħda merament kostruttiva iżda jrid ikun hemm pussess "**attwali**" **u** li tkun l-azzjoni tat-terz li twassal **għat-turbattiva ta' dak l-*istatus quo***: -

> 879 Si hanno esempi di questo delitto, 1. Se un creditore riscuote con violenza dal suo debitore la somma dovutagli; 2. Se una cosa mobile od immobile creduta propria vien tolta violentemente a chi ne e' in attuale possesso; 3. Se un colono, finita la locazione, ricusa di lasciare il fondo;....[17]

42. Din il-Qorti għalhekk trid tindaga wkoll x'kien l-*istatus quo* fil-perjodu rilevanti għall-kawża u jekk allura l-pussess reklamat mill-

---

[15] Ara ***Il-Pulizija vs Joseph Bongailas***, Qorti tal-Appell Kriminali, 22 t'Ottubru 2001 fejn intqal li :

> Mela dan l-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali, bl-ewwel rekwizit tieghu, kjarament iqis bhal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, ghalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux necessarjament ukoll il-propjeta' taghha. Il-kelma pussess, ghalhekk, tinkludi l-uzu jew dgawdija ta' dik il-haga.

[16] Hawnhekk il-Qorti tal-Kassazzjoni rriteniet li ma kienx ġie integrat ir-reat ta' ragion fattasi fil-każ fejn il-proprjetarju ta' stabbli biddel is-serratura ta' bieb t'aċċess għal uffiċini u b'hekk għalaq l-aċċess lill-kerrejja tal-istess uffiċini u li kienu ġew inutilment diffidati milli jiżvolġu fil-fondi mikrija rispettivament l-attivita' li għaliha kienu krew u li wara ġew diffidati milli jwetquha.

[17] Enfazi mizjuda – ***Elementi di Diritto Criminale***, Giovanni Carmignani, Traduzione italiana sulla quinta edizione di Pisa del Profs. Caruana Dingli, Milano, 1863, fol 318.

parte ċivile kienx wieħed attwali fis-sens hawn fuq deskritt. Skont l-**Arabia**,[18] l-azzjoni tar-ragion fattasi mhix intiża li tissanzjona t-turbativa tal-pussess *per se* iżda tippenalizza l-użu ta' mezzi kompetenti lill-awtorita' pubblika bis-sostituzzjoni tagħhom bl-azzjoni unilaterali da parti tal-privat :

> Il che da una parte dimosta che il reato non ista' nella turbativa del possesso, ma nell'uso de' *mezzi dell'autorita' pubblica*. Ma perche' intervenga l'autorita' pubblica a porre in atto l'esercizio dell'altrui diritto, sono fuor di dubbio necessariamente due cose, a) che il diritto sia reale, b) che ne sia controverso l'esercizio.

43. L-Arabia kien qiegħed jikkonċentra fuq il-Liġi Borbonika tal-*vie di fatto* - identika għal dik Maltija *in materia* - u li trid tiġi interpretata wkoll fl-isfond ta' dawk l-elementi li l-Qrati Maltin saħqu fuqhom matul is-snin – u li kif intwera' ibbażaw fuq ir-reat simili ħafna ta' *ragion fattasi* fil-Kodiċi Zanardelli.

44. Jirriżulta ċar, anke mill-ġurisprudenza fuq il-Kodiċi Penali Taljan, li l-oġġett ġuridiku tutelat mir-reat ta' ragion fattasi għadu dibattut u jifred lill-ġuristi fl-opinjonijiet tagħhom. Il-kurrent tradizzjonali jsostni li dan ir-reat huwa msejjes fuq il-vjolazzjoni tal-monopolju ġurisdizzjonali bl-azzjoni unilaterali tas-suġġett attiv billi dan, minflok ma jirrikorri obbligatorjament għall-ġurisdizzjoni tal-awtorita tal-Qrati, jaġixxi fattwalment minn jeddu biex jieħu dak id-dritt li jippretendi li għandu mingħajr ma jadixxi lill-Awtorita Ġudizzjarja kompetenti. Hemm imbagħad il-kurrent ta' ħsieb l-ieħor li jikkonċentra aktar fuq l-aspett li l-offiż fir-reat tar-ragion

[18] ***I Principi del Diritto Penale applicati al Codice delle Due Sicilie***, Francesco Saverio Arabia, Vol 3, Napoli 1858, Parte III, Art. 164 a 173, pagina 45.

fattasi huwa l-*istatus quo* tal-pussess tad-drittijiet; l-istatus quo intiż bħala l-istat ta' fatt fejn persuna tkun qed teżerċita dritt fuq oġġett anke jekk tkun titolari *apparentia iuris*, u fejn allura l-azzjoni turbattiva tas-suġġett attiv tiddisturba dan l-i*status quo* ta' pussess anke bażat fuq *apparentia iuris*.[19]

45.Inoltre, skont il-Carrara "*qui continuat non attentat*";[20] u dan jagħmel sens fil-loġika tal-Carrara u tar-reat innifsu għaliex skont kif jgħid l-istess awtur fil-paragrafu 2851 tal-Opra hawn fuq ċitata : -

> L'atto esterno deve privare altro *contro sua voglia* di un *bene che gode*. Chi e' nell'attuale godimento di un bene e *continua* a goderne a dispetto di chi non voglia non delinque; perche' la legge protegge lo *stato quo,* il quale non puo' variarsi tranne per consenso degl'interessati, o per decreto dell'autorita' giudiciale.

46.Dan huwa wkoll rifless fil-ġurisprudenza Taljana aktar reċenti minn fejn jirriżulta li : -

> Si e' conseguentemente precisato che ... autore del delitto puo' essere soltanto chi non si trova nel possesso della cosa, poiche solo in tal caso si puo' verficare quella turbativa nel godimento di fatto che costituisce uno degli elementi essenziali del reato (tra le piu' recenti, Cass. VI 13.11.81, Papa, G PEN 1982, II, 648; Cass. VI 7.5.85, Spallina', CP 1986, 1766; Cass. VI 26.3.85 Pirola, CP1986, 1935). In effetti, sopratutto dalla circostanza che il diritto deve essere <presteso> si ricava come gli elementi sopra indicati descrivano innanzitutto come presupposto del reato l'esistenza di un conflitto di pretese, ovvero il requisito della contenziosita' del diritto.[21]

47.Anke taħt il-Kodiċi Borboniku kien importanti li tkun ravviżata din il-kontroversja jew kontenzjożita ta' drittijiet. Skont l-Arabia, din tirriżulta meta jkun hemm is-segwenti :

---

[19] Ara ***Codice Penale***, Tullio Padovani, Tomo I, IV Edizione, 2007, Giuffre Editore, paġna 2610 taħt il-vuċi "oggetto giuridico".

[20] Ara ***Programma***, Vol. 5, pagna 488.

[21] ***Codice Penale***, Tullio Padovani, op. cit. a fol 2611 taħt il-vuċi "soggetto attivo".

Ma che s'intende per dritto posto in controversia? Ogni dritto il cui esercizio e' chiaramente e solennemente controvertito, sia con un fatto giudiziale, sia con un fatto materiale, che l'altro avea dritto almeno apparente di fare. Si supponga p.e. che Tizio abbia conceduto a Caio la facolta' di passare pel suo fondo per certo tempo e con certe condizioni. Se essi venissero in controversia sull'esercizio di questa facolta', e Caio citasse Tizio innanzi al magistrato per farsi conservare nel diritto di passaggio, Tizio incorrerebbe nell'art. 168 se facesse qualche opera per cui il passaggio fosse turbato. Abbia o non abbia diritto, viola la legge facendo cio' si spetta all'autorita' pubblica gia' invocata. Per lo contrario, se prima che Caio adisca il magistrato, Tizio pone una siepe o un cancello o altro segno visibile, che chiaramente pone in controversia la facolta' di Caio, questi incorre nell'art. 168, se invece di adire il magistrato, rompa la siepe o il cancello e passi, abbia o non abbia diritto. Nel che notisi che il porre il cancello che fece Tizio puo' essere ingusto, e quindi una turbativa del possesso di Caio, ma egli non puo' essere astretto che con la sole azione civile, perche' quando pose il dette cancello, non dove' distruggere alcun segno visibile del possesso di Caio, onde e' presunta buona fede, non essendovi stata controversia di cui vi siano segni tali, che tolgano ogni dubbio sulla volonta' dell' altro di contraddirgli il possesso, onde si debba aver ricorso all'autorita'. Gli elementi dunque del reato dell'art. 168 sono a) uno de' datti materiali in esso descritti, e tassativamente nominati, cioe' costringere a pagare un debito, turbare il possesso ec. b) che cio' sia fatto per l'esercizio di un dritto messo in controversia e cosi' che sia richiesta l'opera dell'autorita' pubblica a deciderla, poco importando se questo dritto sia o non sia reale; solo che sia chiaramente controvertito.

48.Illi din il-ġurisprudenza hija riflessa fil-ġurisprudenza Maltija, li kif intwera, tqis l-elementi tar-ragion fattasi bħala li huma s-segwenti:-

a) att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi u li jkun sar bid-dissens esplicitu jew implicitu ta' dik il-persuna;
b) l-imputat irid jemmen li qed jagixxi bi dritt;
c)ix-xjenza tal-imputat li qed jieħu b'idejh dak li suppost jieħu tramite l-process legali;
d) li l-att ma jinkwadrax ruħu f'reat aktar gravi;
Inoltre, ir-reat ma jissustix meta l-att materjali jikkonsisti fir-ritenzjoni ta' pussess li dak li jkun gja kellu.[22]

[22] Ara ***Il-Pulizija vs. Anthony Zahra*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef Lawrence Quintano u datata l-20 ta' Ġunju 2014. Ara wkoll fost oħrajn ***Il-Pulizija vs. Mario Bezzina***, deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef David Scicluna u datata 26 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs. Michael Lungaro***, deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-imħallef

49. B'hekk il-fatt li persuna jkollha titolu fuq il-propjeta ma jipprekludihiex milli tkun passibbli għar-reat ta' ragion fattasi fil-każijiet kongruwi. Ir-reat jista' jissusisti wkoll f'każ li l-persuna affetta mill-azzjoni tas-suġġett attiv setgħa kellha biss is-sempliċi pussess jew detenzjoni tal-proprjeta in kwistjoni jew saħansitra meta sempliċiment ikollha d-dritt li tgawdi jew tuża l-propjeta' in kwistjoni u, minħabba l-azzjoni tas-suġġett attiv, hi ma tkunx tista' tkompli b'dan l-użu jew tgawdija tal-istess oġġett. Infatti fil-kawża fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs. Joseph Bongailas,***[23] il-Qorti tal-Appell ikkunsidrat is-segwenti:

> L-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali li jittratta dwar ir-ragion fattasi, bl-ewwel rekwizit tieghu, kjarament iqis bhal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, ghalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux necessarjament ukoll il-propjeta' taghha. Il-kelma pussess, ghalhekk, tinkludi l-uzu jew dgawdija ta' dik il-haga....Li hu importanti, ai fini ta' l-Artikolu 85 tal-Kap. 9, dejjem riferibbilment ghall-ewwel element kostituttiv tieghu huwa jekk effettivament sa dik in-nhar li sar dan l-allegat att ta'spoll mill-appellant, kellhomx il-kwerelanti l-pussess, ossija l-uzu u/jew id-dgawdija tal-fond in kwistjoni.

50. Ukoll fl-appell ***Il-Pulizija vs. John Vassallo,***[24] il-Qorti tal-Appell Kriminali qieset illi:

> Taht l-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali ma hemm ebda bzonn illi jigi ppruvat xi element ta' pussess aktar sostanzjali minn hekk. Id-dicitura ta' l-artikolu hija cara u l-legislatur certament ried illi jigi evitat kull tfixkil, hu ta' liema natura hu, anki fis-semplici pussess. Tali pussess jinkludi wkoll kif gie ripetutament deciz minn din il-Qorti, anke s-semplici drittijiet normalment kompetenti lill-persuni koncernati.

Joseph Galea Debono u datata l-15 ta' Mejju 2003 u ***Il-Pulizija vs Eileen Said*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono u datata d-19 ta' Ġunju 2002.

[2323] Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri, ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u datata 22 t'Ottubru 2001.

[24] Qorti tal-Appell Kriminali, preseduta mill-Imħallef Godwin Muscat Azzopardi u datata 22 ta' Marzu 1991.

51.Fl-appell kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs. Anthony Micallef,***[25] ingħad is-segwenti:

> Apparti li l-azzjoni kriminali u l-azzjoni civili jitmexxew indipendentement minn xulxin (Artikolu 6, Kap. 9), ir-reat ipotizzat fl-imputazzoni huwa dak ta' delitt kontra l-amministrazzjoni tal-gustizzja, u aktar precizament id-delitt ta' l-uzu kontra l-ligi mill-privat tas-setghat ta' l-awtorita` pubblika. L-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali hu intiz mhux biex jipprotegi l-proprjeta`, mobbli jew immobbli, ta' dak li jkun - ghal tali protezzjoni hemm l-azzjoni civili - izda biex jipprevjeni l-uzurpazzjoni mill-privat tas-setghat ta' l-awtorita` pubblika. Isegwi ghalhekk li, indipendentement mill-protezzjoni moghtija permezz ta' l-azzjoni jew azzjonijiet civili, jekk jirrizulta bhala fatt li kien hemm l-uzurpazzjoni ravvizata fl-imsemmi Artikolu 85, il-Qrati ta' Gustizzja Kriminali ghandhomjagixxu tempestivament biex jirristabilixxu l-ordni pubblika permezz tas-sanzjoni penali.
>
> Il-Qrati ta' Gustizzja Kriminali ghandhom addirittura s-seta' li jiddeterminaw kwistjonijiet civili incidentali ghar-risoluzzjoni tal-vertenza penali.
>
> Fil-meritu, ma hemmx dubbju li, indipendentement minn fejn kien il-passagg originali fil-ghelieqi – u cioe` jekk hux ezatt fejn illum hemm ir-rampa (kif jikkontendi Alfred Micallef u xi whud minn hutu) jew xi ftit piedi jew metri fuq naha minnhom ta' din ir-rampa (kif jikkontendi l-appellant, ibnu u xi xhieda ohra) – il-fatt jibqa' li Alfred Micallef ghal certu zmien mhux inkonsiderevoli kien jaghmel uzu mir-rampa ghax kien jippretendi li dak kien il-passagg komuni bejn l-ahwa li minnu kellu dritt jghaddi biex jaccedi ghall-ghelieqi tieghu: fi kliem l-ewwel qorti fis-sentenza appellata: "…Alfred Micallef kien ilu jghaddi liberament minn dan il-passagg ghal ammont ta' zmien indefinit u dan bi pretenzjoni ta' dritt, u cioe` li dak kien passagg komuni bejn l-ahwa". Il-pretensjoni ta' l-appellant li huh kien qed jithalla juza r-rampa biss b'tolleranza u li ghalhekk ma kellu ebda dritt ta' passagg jekk mhux bil-bona grazzja tieghu, huwa kellu se mai jiddeduciha quddiem il-qorti kompetenti civili, u mhux jaqbad u jiehu l-ligi b'idejh billi effettivament jimpedih milli jaccedi ghall-ghelieqi tieghu kif kien ilu jaghmel. Kif tajjeb osservat l-ewwel qorti fis-sentenza appellata, fl-kaz in dizamina jirrikorru l-elementi kollha rikjesti ghall-kostituzzjoni tar-reat ta' ragion fattasi. Din il-Qorti ma ssib xejn x'ticcensura f'dik is-sentenza.

[25] Deċiża fit-30 ta' Lulju 2004 mill-Prim' Imħallef Emeritu Vincent de Gaetano.

52. Skond sentenza oħra mogħtija mill-Qorti tal-Appelli Kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs. John Dimech***[26] :

> id-dispozizzjoni tal-ligi li tikkontempla r-reat ta' raggion fattasi hija ntiza biex il-privat li jippretendi xi drittijiet ma jissostitwix l-azzjoni tieghu ghal dak tat-tribunal meta jista' jirrikorri lejhom. Hi gusta jew le l-pretensjoni tieghu, hu ma jistax minn rajh jezercita dawk id-drittijiet li hu jippretendi li ghandu.

Ikkunsidrat :-

53. Illi l-appellant qiegħed jisħaq illi hu qatt ma seta' jinstab ħati tar-reat ta' ragion fattasi kif miġjub kontra tiegħu peress illi fil-fehma tiegħu l-elementi rikjesti tar-ragion fattasi ma rriżultawx f'dan il-każ fil-konfront tiegħu. Jisħaq ukoll illi l-konklużjonijiet tal-Perit Robert Musumeċi huma errati u nfondati u dan peress illi t-toqba in kwistjoni ma kinitx tikkonstitwixxi ventilatur jew rewwieħa u l-kwerelanta qatt ma kellu d-dritt illi jagħmel użu mill-istess bħala tali. Finalment jgħid ukoll illi l-Qorti tal-Maġistrati żbaljat ukoll meta ordnat il-ħlas tal-ispejjeż peritali skond l-artikolu 533 tal-Kodiċi Kriminali, peress illi l-Prosekuzzjoni qatt ma talbet li tingħata din l-ordni fl-eventwalita' tal-ħtija tal-appellant.

54. Illi minn analiżi tal-provi prodotti, tal-Liġi u tal-ġurisprudenza ċitat, il-Qorti tal-Maġistrati setgħet legalment u raġonevolment issib ħtija fl-appellant f'dan il-każ stramb.

[26] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ippreseduta mill-Imħallef William Harding u datata l-24 ta' Ġunju 1961.

55. L-appellant ikkonċeda li din kienet toqba li tħalliet mill-bennej biex minnha jgħaddi d-dawl. L-appellant jgħid li dit-toqba kienet ġiet mirduma bil-ħmieġ qabel iddeċieda li jiksiha bis-*cement*. Din it-toqba jirriżulta li kienet ġiet miksija bis-cement għal darba darbtejn. L-aħħar darba li kienet ġiet miksija bil-konkos kien dakinhar stess li l-kwerelant kien naddafha peress li skont il-kwerelant dan il-kisi kien qiegħed jimpedixxi l-passaġġ tal-arja u l-ventilazzjoni tal-garaxx tiegħu.

56. L-appellant pero jikkontendi li r-rampa hija propjeta tiegħu u aċċessibbli għaliħ. L-appellant iqis li dak li għamel kien parti mill-kumplament tal-bini tal-blokaa u seta' jagħmlu bil-liġi u bi dritt. Anzi saħansitra jisħaq illi kien il-kwerelant li kkometta r-reat ta' ragion fattasi meta l-kwerelant ippretendi illi dik it-toqba tikkostitwixxi ventilatur jew rewwieħa u qabad u fetaħha. L-appellant isostni li l-kwerelant m'akkwista ebda dritt in kwantu ma hemm xejn, l-anqas fil-kuntratt tal-akkwist tal-kwerelant li juri li l-kwerelant kellu jedd għal dawl jew arja minn dik il-bokka.

57. Biss mhux kontestat bħala stat ta' fatt illi, meta oriġinarjament inbena l-ħajt u l-garage li wara ġie mixtri mill-kwerelant, jirriżulta li tħalliet toqba. L-appellant, a fol 28, iddikjara bil-ġurament tiegħu quddiem il-Perit Musumeci li meta nbiegħ il-garaxx lill-kwerelant din l-apertura kienet hemm għax il-bennej ħalliha hemm. Din it-toqba kienet teżisti. Kien x'kien l-użu maħsub għal din il-bokka, jirriżulta wkoll li minnha kien jidħol ftit dawl u arja. Anke jekk din it-toqba setgħet ma kienetx parti mill-konfigurazzjoni tal-bini kif

approvat jew intiż li jittella', bħala stat ta' fatt jirriżulta li din it-toqba kienet preżenti meta l-kwerelant akkwista l-garage. F'dak il-punt l-*istatus quo* fattwali kien jippreżenta fetħa fil-ħajt li minnha l-kwerelant, tajjeb jew ħażin, kien qiegħed jirċievi ftit arja lejn il-garage tiegħu.

58. Din il-Qorti mhix ser tidħol fil-vertenza ċivili ta' bejn il-partijiet dwar jekk il-kwerelant, *ċivilter*, kellux jedd għal dik il-fetħa jew għall-arja minn dik il-fetħa. Dik hija kwistjoni ta' kontroversja bejn il-partijiet li kellha tiġi mistħarġa quddiem il-Qorti Ċivili kompetenti. Tirriżulta wkoll li kienet teżisti kontroversja bejn il-partijiet dwar din il-bokka minħabba li dakinhar tal-inċident stess Rita Mallia kienet rat lill-kwerelant inaddaf dik it-toqba u inqala' argument bejniethom. Dakinhar stess, l-istess toqba reġgħet ġiet imblukkata u ssiġillata bis-*cement*. Anzi l-appellant, a fol 28 jgħid li meta inbiegħ il-garaxx, *it-toqba li illum qieghda bic-cement li ghamilt jien kienet hemm miftuha izda mirduna bil-hmieg. Ma kontx naghti kasha.* Jiġifieri l-appellant stess jammetti li huwa għalaqha bis-*cement*.

59. Minn dan il-kwadru probatorju ma hemm ebda dubbju illi ġie pruvat il-pretenzjoni tad-dritt da parti tal-appellant; daqskemm ġie pruvat bħala fatt, xi forma ta' pussess ossija tgawdija li kien qed jagħmel minn din it-toqba l-kwerelant minn mindu akkwista l-garaxx fil-blokka in kwistjoni. Ġie stabbilit li din it-toqba kienet miftuħa sakemm ġiet mirduma bit-torba jew ħmieġ u li kien il-kwerelant li naddafha. Iżda fl-istess jum li naddafha, Rita Mallia uriet l-eżistenza ta' kontroversja mal-kwerelant dwar il-fatt li l-

kwerelant kien naddaf din it-toqba. Aktar tard dakinhar stess din it-toqba ġiet miksija bis-*cement* mill-appellant, fatt ukoll ikkonfermat minnu.

60. Jidher ċar mill-ġurisprudenza nostrana illi anki f'każ ta' mera tolleranza u ċioe anki fin-nuqqas tal-prova tat-titolu fuq l-oġġett spoljat, xorta waħda r-reat ta ragion fattasi jista' jissusisti. Dan minħabba r-*raison d'etre* ta' dan ir-reat innifsu, u ċjoe biex jiġi preservat l-i*status quo* u li dan ma jiġix disturbat bl-azzjoni unilaterali tal-privat liema azzjoni kienet kompetenti biss lill-awtorita ġudizzjarja. Il-privat ma jistax jaqbad u jieħu l-liġi b'idejh iżda għandu jirrisolvi l-kontroversji u l-pretensjonijiet tiegħu bil-mezzi legali applikabbli u taħt l-awtorita tal-Qrati kompetenti. F'dan il-każ ma jirriżultax li sar hekk.

61. F'dan il-każ jirriżulta li l-kwerelant l-ewwel beda jnaddaf din it-toqba mit-torba u affarijiet oħra li kien hemm fiha. Minħabba li Rita Mallia ratu jagħmel dan ix-xogħol ta' tindif ta' din l-apertura, inqalgħa argument bejniethom dwarha tant li wasal biex bagħtu għalih mill-Għassa tal-Pulizija. F'dak il-punt, l-appellant kien qiegħed fis-sitwazzjoni ta' Tizio fl-eżempju miġjub mill-Arabia fis-silta aktar il-fuq imsemmija. Il-kwerelant u Rita Mallia ġew f'kontroversja dwar id-dritt tal-arja minn din il-bokka li ġiet imblukkata minn Mallia u li fuqha l-kwerelant ma kienx ħa azzjoni bil-Qorti kontra Mallia biex terġa tinfetah kif kienet qabel. Huwa għażel li jnaddafha minflok. Jiġifieri ma rrikorriex għand l-awtorita pubblika biex jidderimi din il-kontroversja.

62. Iżda dakinhar stess li kien qiegħed jagħmel dan l-att huwa jixhed li ġie msejjah imur l-Għassa tal-Pulizija fuq din il-kontroversja **qabel** ma aktar tard reġgħa mar fuq il-post u sab li l-apertura ġiet issa imblukkata bil-konkos. F'dak l-istadju, ċjoe wara li l-kwerelant ġie mgħajjat l-Għassa tal-Pulizija in konnessjoni mal-argument li qam bejn il-kwerelant u mart l-appellant dwar din l-apertura u t-tindif o meno tagħha, l-appellant kien qiegħed fil-vantaġġ. Il-kwerelant kien qiegħed inaddaf apertura li l-appellant jgħid li kienet mimlija ħmieġ iżda li l-appellant kien jippretendi li l-kwerelant ma kellu ebda jedd dwarha in kwantu kienet biss passaġġ għall-wires tad-dawl u ma kienet tagħti ebda dritt t'arja jew ventilazzjoni lill-kwerelant in kwantu ma kienet imniżla mkien fil-pjanti jew fil-kuntratt tal-akkwista tal-kwerelant. U xehed ukoll li l-bennej qatt ma qallu li hemmhekk kellu jsir xi ventilatur. Din it-toqba kienet intradmet, skontu bil-ħmieġ u l-kwerelant ma kien għamel xejn dwar il-fatt li kienet miżduda għal perjodu twil ta' xi sitt xhur qabel ma sar l-espost lill-Pulizija.

63. L-appellant kellu l-għażla li jkompli bit-triq legali li jippreżerva d-dritt pretiż minnu u jsegwi l-azzjoni meħuda minn martu bil-Pulizija u possibilment bil-proċedura ċivili kontra tal-kwerelant u ma joħloq ebda xkiel fattwali lill-kwerelant li, żgur f'dak l-istadju deher biċ-ċar li kienet inqalgħet kontroversja miegħu dwarha tant li nqalgħa argument u kellhom jidħlu fiha l-Pulizija.

64. Iżda l-appellant minflok għażel li jagħmel bħal ma għamel Tizio fl-eżempju li jġib l-Arabia fis-silta aktar il-fuq miġjuba. L-appellant

minflok sostna l-pretensjoni tiegħu bil-Liġi, għażel li jieħu l-azzjoni fattwali billi bħal Tizio, għamel l-ostaklu lil Caio milli jkun jista' jibqa' għaddej mill-għalqa, u dan wara li Caio kien mar jirraporta l-kwistjoni lil Maġistrat.

65.F'dan il-każ il-kwerelant xehed bil-ġurament tiegħu li huwa kien ġie mitkellem mill-Pulizija wara l-argument li kien inqala' ma mart l-appellant minħabba li kien qiegħed inaddaf dik l-apertura mit-torba jew ħmieġ li kien fiha u li kienet qed tagħlaq l-arja milli tidħol minnha. Kien evidenti li kienet inqalgħet kontroversja tant li l-Awtorita Pubblika kienet ġiet allertata għal dan. Minflok l-appellant ħa l-vantaġġ li kellu, huwa għażel il-linja tal-azzjoni fattwali ostakolanti billi sadd it-toqba bil-konkos **wara** li din il-kontroversja kienet diġa ġiet senjalata lill-Awtorita Pubblika.

66. Fil-fehma ta' din il-Qorti din l-azzjoni da parti tal-appellant kienet tintegra disturb r-reat ta' ragion fattasi f'dan il-każ. Ir-rimedju li l-appellant kellu kien li jieħu l-kwistjoni quddiem l-awtoritajiet ċivili u penali kompetenti biex din tiġi riżolta skont il-Liġi.

Ikkunsidrat :-

67.Illi l-aħħar gravam jittratta l-applikazzjoni tal-artikolu 533 tal-Kodiċi Kriminali fis-sens li l-Qorti ma setgħetx timponi l-ħlas tal-ispejjez meta l-Prosekuzzjoni ma talbitx dan fiċ-ċitazzjoni. Dan l-artikolu jgħid hekk :-

> 533.(1) Meta l-kawża ssir mill-Pulizija ex officio, il-qorti għandha meta tagħti s-sentenza jew f'kull ordni ieħor wara,tikkundanna l-ħati jew il-ħatjin, ilkoll flimkien in solidum jew kull wieħed għalih, għall-ħlas, lir-reġistratur, tal-ispejjeż kollha jew ta'parti mill-ispejjeż li jkollhom x'jaqsmu mal-ħatra ta' esperti jew periti fil-proċeduri, inklużi dawk tal-esperti li jkunu ġew maħtura fl-istadju tal-proċess verbal tal-inkjesta, f'dak iż-żmien u f'dak l-ammont bħal ma jkun ġie stabbilit fis-sentenza jew fl-ordni.

68. Kif ġie deċiż minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-appell fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs. Jason Sciberras*** ta' nhar il-21 ta' Jannar 2016

> Illi l-artikolu 533 tal-Kapitolu 9 gie emendat bl-Att XIII ta' l-2005 meta l-kundanna ghal hlas ta' l-esperti nominati kemm fil-kawza kif ukoll fl-in genere marbut ma' dak il-kaz ma baqax soggett ghat-talba tal-prosekuzzjoni jew imhollija fid-diskrezzjoni tal-Qorti, izda kellha tigi imposta fuq il-hati b'mod tassattiv fis-sentenza, jew f'ordni li tinghata wara, f'kaz ta' sejbien ta htija anke meta l-istess kundanna ma tkunx giet mitluba. Illi allura wara l-kundanna u il-piena erogata ghar-reat marbut ma' dik il-kundanna il-Qorti ghandha tghaddi sabiex tordna lill-persuna hekk misjuba hatja sabiex thallas l-ispejjez kif indikat fl-artikolu 533 ... Dan jaghmel sens ghaliex l-ispejjez imhallsa mir-Registratur tal-Qorti in konnessjoni mal-investigazzjoni li issir mill-Inkwirenti u wara mill-Qorti sabiex tinkixef il-verita biex b'hekk ikun possibbli illi issir gustizzja ma ghandhomx ikunu ta' piz fuq l- erarju pubbliku meta ghal kummissjoni ta' dak il-fatt illecitu ikun jahti individwu/i partikolari.

69. Kwindi mid-diċitura ta' din id-disposizzjoni jidher ċar illi l-appellant ma għandux raġun f'dan l-aggravju.

Deċide

Għaldaqstant għar-raġunijiet premessi, il-Qorti qegħda tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja

Imħallef